

⁹ Теория государства и права: учебник / Кол. авт. ; отв. ред. А. В. Малько. – 4-е изд., стер. – М.: КНОРУС, 2012. – 400 с. – С. 127–128.

¹⁰ Скурко Е. В. Принципы права: монографія. – М. : Ось-89, 2008. – 192 с. – С. 12.

¹¹ Фулей Т. Загальнолюдські (загально цивілізаційні) принципи права: деякі теоретичні аспекти // Право України. – 2003. – № 7. – С. 27.

¹² Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/254k%DO%BA/96-%DO%B2%D1%80>

¹³ Шульга М. Деякі питання українського мультикультуралізму // Українське суспільство 1992–2012. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / За ред. д.е.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги. – К. : Інститут соціології НАН України, 2012. – 660 с. – С. 21.

¹⁴ Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–42, № 44–45. – Ст. 529.

¹⁵ Руднева О. Гендерна рівність як принцип законодавства України // Право України. – 2002. – № 4. – С. 107. (С. 103–107.)

¹⁶ Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // Офіційний вісник України. – 2005. – № 40. – С. 48–55.

¹⁷ Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/254k%DO%BA/96-%DO%B2%D1%80>

¹⁸ Мельник Т. М. Гендер у світовій і національній думці // Науковий світ. – 2005. – № 12.

¹⁹ Інноваційна активність. Впровадження інновацій на промислових підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Резюме

Тарахонич Т. І. Принцип рівності в системі загальних принципів права.

Автором розглядаються поняття категорії «принцип». Звернено увагу на різні підходи до розуміння сутності принципів права. Аналізуються їх особливості та визначається їх місце в правовій системі. Охарактеризовано властивості принципу рівності. Визначено його місце серед загальних принципів права. Звернено увагу на основні прояви принципу рівності, а саме: процесуальна рівність, рівність за ознакою статі тощо.

Ключові слова: правова система, принципи, принципи права, правові принципи, принцип рівності.

Резюме

Тарахонич Т. І. Принцип равенства в системе общих принципов права.

Автором рассматриваются понятие категории «принцип». Обращено внимание на различные подходы к пониманию сущности принципов права. Анализируются их особенности и определяется их место в правовой системе. Характеризуются особенности принципа равенства. Определяется его место среди общих принципов права, обращается внимание на основные проявления принципа равенства, а именно: процессуальное равенство, равенство по признаку пола и т. д.

Ключевые слова: правовая система, принципы, принципы права, правовые принципы, принцип равенства.

Summary

Tarakhonych T. Principle of equality in the system of the general principles of the law.

The author analyzes the notion of the category of principle. The attention is focused on different approaches to interpretation of principles of the law. Their peculiarities and role within the legal system are defined. The features of the principle of equality are also characterized. Its place in the general principles of the law is specified. The main equality principle manifestations are considered including procedural equality, gender equality etc.

Key words: legal system, principles, principles of the law, legal principles, principle of equality.

Отримано 19.11.2013

УДК 340.134

О. І. ЧАПЛЮК

Оксана Іванівна Чаплюк, кандидат юридичних наук, доцент Київського університету права НАН України

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ПРАВОТВОРЧОСТІ ЯК ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ПРОБЛЕМА

Розвиток оточуючої реальності усіх сфер суспільного буття є не лише підставою для твердження про надшвидкі темпи розвитку всього суспільства, держави, їх інституційних складових, і, як наслідок, виникнення нових умов для здійснення якісно нових процесів державотворчого та правотворчого характеру. Беззаперечним є той факт, що будь-яка позитивна динаміка, що відбувається в процесі життєдіяльності сучасного суспільства та певної держави модернізує всі процеси, які є основою ефективності їх функціонування.

© О. І. Чаплюк, 2013

Важливою складовою цих процесів, що мають загальнодержавне значення, є правотворча діяльність, яка здійснюється в межах конкретної держави і забезпечує формування якісно вдосконаленої та ефективної системи національного законодавства. Дана категорія має особливий не лише правовий, а й багатоаспектний характер, оскільки, з однієї сторони, вона є залежною від розвитку оточуючої соціальної діяльності, а, з іншої сторони, завдяки власному правовому результату у формі нормативно-правових актів є основою для подальшої ефективної модифікації державно-правової дійсності. Одним із концептуальних питань для розвитку сучасної юридичної науки та практики, беззаперечно, залишається проблематика формування норм національного права в контексті їх адекватної відповідності умовам сучасного функціонування оточуючої дійсності. Особливого значення це відіграє в процесі реалізації напрямів розвитку суспільства та окремих держав, які спрямовані на удосконалення механізмів міждержавного співробітництва, подолання певних кризових ситуацій, що виникають в тій чи іншій сфері їх функціонування, утвердження демократичних засад розвитку. Саме врахування всіх необхідних чинників у процесі формування норм національного права і є запорукою їх подальшої ефективності та відповідності рівню розвитку суспільства та життєдіяльності держави.

В цілому, проблематиці дослідження правотворчості як юридичної категорії приділена значна наукова увага як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, які на кожному етапі розвитку юридичної науки досліджували окремі теоретико-правові аспекти її сутності, природи, процесуального характеру та генези. Саме таким особливостям процесу формування норм права присвячені роботи С. Алексєєва, А. Венгерова, Ж. Дзейко, Т. Дідича, М. Марченка, М. Матузова, А. Піголкіна, О. Скакун¹. Проте, питання присвячені умовам (факторам) здійснення правотворчості, на сьогодні перебувають на певному дискусійному рівні розуміння, що зумовлює наукову прогалину. Тому значної актуалізації набувають питання, що стосуються з'ясування умов, які значно інтенсифікують процес формування норм права і визначають особливості змістовного характеру здійснення правотворчості. Таким чином, вважаємо за необхідне з'ясувати зміст, значення та сутність соціальної обумовленості правотворчості. Це надасть змогу виявити взаємозалежність умов, що є рушійною основою здійснення правотворчості та в свою чергу її динаміку в залежності від цих факторів. Це сприятиме науковому розумінню об'єктивних причин та процесів, які є визначальними факторами для генези правотворчості в цілому.

На важливості пізнання факторів правотворчості акцентує увагу А. Соколова, стверджуючи, що фактори, які забезпечують нормотворчий процес, у значній мірі визначають ефективність нормотворчої діяльності ще на початковому етапі, створюючи передумови та організаційні основи її належного рівня². Відома вчена А. Нашиц, досліджуючи сутність факторів правотворчості, зазначає, що вони мають соціальне джерело походження та зумовлюють природу правових норм, в чому і виявляється їх значення³. Окрім того, на думку О. Лук'янкової, фактори правотворчості відіграють значне функціональне призначення, оскільки є тими зв'язками, що забезпечують цілісність та ефективність правової системи. Від правильного врахування їх вияву залежить належне функціонування правової системи⁴. На нашу думку, аналіз таких факторів та вивчення сучасного стану функціонування і розвитку держави є одним із важливих напрямків встановлення особливостей здійснення правотворчості. Окрім того, зазначені підходи не лише підтверджують важливість існування умов, що сприяють активізації формування норм права, а й визначають соціальний характер правотворчості. Слід зазначити, що в юридичній літературі обґрунтовано й інший підхід до класифікації факторів правотворчості на: а) фактори, взаємодія яких створює проблемну ситуацію і як наслідок виникає необхідність їх правової регламентації; б) фактори, що забезпечують процес розробки і прийняття нормативно-правових актів; в) фактори, які впливають на здатність законодавця оцінити і нормативно врегулювати проблемну ситуацію⁵. Це надає змогу стверджувати, що перша група факторів має об'єктивну природу, оскільки вони, взаємодіючи між собою, виявляють та визначають існуючу конфліктну (проблемну) сторону соціальної дійсності, яка потребує адекватного відображення в нормах права. Наступна група факторів має юридичну (правову) сторону, і остання з наведених груп факторів характеризується суб'єктивним призначенням, адже саме вони, з одного боку, спонукають суб'єкта правотворчості до виявлення і пізнання потреб та інтересів, які потребують правової регламентації. Однак, в аспекті тематики даного наукового дослідження доцільно звернути увагу саме на сутність факторів правотворчості, які виявляють зміст оточуючого соціального буття, і таким чином є особливим «лакмусом», що здатні відобразити існуючу соціальну реальність.

Учений М. Червяков класифікує фактори на такі, що породжують необхідність правової регламентації; фактори, які визначають форму і зміст нормативного акта, а також фактори, які впливають на реалізацію положень проєктованого акта⁶. Однак, на нашу думку, зазначений перелік факторів передбачає необхідність визначення умов, які характеризуються прогностичним характером, які в подальшому визначатимуть реалізацію змісту положень нормативно-правового акта та характеризуватимуть його позитивні і негативні прояви під час дії. А. Піголкін виокремлює дві групи факторів: основні, тобто правоутворюючі, до яких вчений відносить економічний, екологічний, демографічний, політико-правовий, національний тощо, та забезпечуючі, які сприяють об'єктивності та ефективності правотворчості. Йдеться про процесуально-організаційний, інформаційний, науковий фактори⁷. На нашу думку, науковцем надається перевага саме тим умовам, які активізують процес формування норм права та мають об'єктивний соціальний характер, оскільки походять від потреб суспільства та відображають особливості функціонування різноманітних сфер суспільства, що має важливе значення для формування норм права.

Учені М. Кельман та О. Мурашин класифікують фактори правотворчості на три групи: ті, що визначають предмет правового регулювання; ті, що виражають позиції учасників правотворчої діяльності, та фак-

тори власне юридичного характеру. Окрім того, вони зазначають, що основне призначення факторів полягає у тому, що вони формують основу оптимального та ефективного здійснення правотворчої діяльності, випереджаючого впливу правових актів на динаміку суспільного розвитку⁸. Таким чином, можна стверджувати, що саме фактори, які визначають предмет правового регулювання можливо також можна віднести до факторів правотворчості, які певним чином відображають її соціальну природу.

Класифікацію факторів, що впливають на правотворчість, здійснює С. Дроб'язко, який вважає, що найбільш вагомими є закономірності природи, географічні умови, в яких проживає народ, а також умови економічного, технічного, демографічного характеру, моральні, релігійні, культурні, політичні, юридичні умови⁹. І цьому важко заперечити, оскільки саме дані фактори визначають суттєві особливості соціального походження норм права. Ці визначення, на нашу думку, надають уявлення про цільову належність та значущість факторів правотворчої діяльності і акцентують увагу на тому, що вони є природними, адже можливо припустити, що вони залежать від географічного розташування держави, клімату, населення, що зумовлює відповідний вплив на здійснення правотворчості. Суспільні фактори мають політичний, економічний, ідеологічний характер. Стан сучасних міжнародних відносин, рівень їх розвитку, інтенсифікація співпраці держав на міжнародному рівні зумовлює виокремлення ще одного не менш важливого фактора – глобалізаційного, який має міжнародний характер і вагоме функціональне значення для здійснення національної правотворчості. Підтвердженням слугує думка В. Червонюка про те, що збільшення зон дії права, розширення меж правового простору об'єктивно зумовлено фактором глобалізації¹⁰. Логічним продовженням підходу щодо вияву глобалізаційного фактора у правотворчості є точка зору С. Полєніної, яка також підкреслює його значення як міжнародно-правового фактора, що відіграє важливу роль в контексті активізації процесу глобалізації у правотворчості¹¹. Російський вчений С. Черніченко зазначає, що процес створення правових норм обумовлений таким об'єктивним фактором, яким є соціальний імпульс до прийняття норм права¹². Отже, на характер природи здійснення правотворчості можуть впливати не лише чинники, що формуються в межах конкретної держави, а також значний вплив відіграють фактори міжнародного змісту. Зокрема, ці фактори також мають певне соціальне джерело походження, адже впливають не із функціонування конкретної держави, а із потреб та інтересів загальнолюдського міжнародного простору (середовища).

Отже, виходячи з аналізу підходів вчених щодо виокремлення різних за характером факторів правотворчості, слід зазначити, що всі вони є не лише обов'язковими для врахування в процесі формування норм національного права, а й мають певний об'єктивний характер, що зумовлений природою того соціального середовища, в якому вони виникають. Доцільним є виокремлення тих факторів, які мають першочерговий вплив на процес ініціювання правотворчості. Оскільки вони є об'єктивними умовами розвитку суспільних відносин як всередині держави, так і за її межами, то такими умовами, на нашу думку, можуть бути: форма держави, культурні, ідеологічні та релігійні особливості народу, географічне розташування, фінансово-економічний стан держави, рівень соціального забезпечення населення, стан міжнародного співробітництва та рівень функціонування держави на міжнародній арені. Не менш важливе значення має політична сфера держави, наявність та активність політичних партій, рухів та інших соціальних інституцій, які є учасниками політичних відносин, участь держави в міжнародних організаціях. Саме ці фактори є основними для правотворчості, адже вони існують як всередині держави, так і за її межами та відображають потреби, інтереси різноманітних соціальних груп та рівень розвитку держави, а отже її можливості бути суб'єктом правотворчості.

Зазначене надає змогу стверджувати, що означені фактори мають комплексний характер, що зумовлює необхідність їх врахування в процесі правотворчої діяльності. Вони мають динамічний характер, їх зміст та форми вияву мають змінний характер та визначаються певним рівнем еволюційності, оскільки залежать від рівня розвитку суспільних відносин як всередині держав, так і поза їх межами. Фактори мають цілеспрямований особливий прогностичний характер, що передбачає формування норм права з урахуванням та передбаченням перспектив і тенденцій розвитку суспільних відносин.

Таким чином, доцільно зазначити, що фактори правотворчості є соціальними умовами здатними відображати економічний, політичний, ідеологічний та культурний стан розвитку держави, від вияву і врахування яких залежить активізація та рівень правотворчої діяльності.

Значний вплив на процес правотворчості має ускладнення суспільних відносин та поява нових сфер суспільства, оскільки завдяки своїй динамічності суспільство перебуває в постійному розвитку, в результаті чого виникають нові відносини в різноманітних сферах, які потребують формування нових норм права та вдосконалення діючих. Таким чином, виникає необхідність поширення дії права на сфери, що раніше були позбавлені його регулятивного впливу, що і сприяє активізації правотворчого процесу. Своєчасний вияв цих об'єктивних умов, які вказують на необхідність правової регламентації нових сфер суспільних відносин, забезпечить оперативне творення норм права.

У процесі здійснення правотворчості фактори повинні відображати національну, культурну, ідеологічну та релігійну сутність конкретної держави та народу, що обумовлюватиме соціальну природу правотворчості кожної держави. Саме з'ясування та відображення національного інтересу соціальних спільнот (народу, етнічних груп) у законодавстві держави свідчить про високий рівень забезпечення основних прав, свобод та інтересів громадян, що проживають на території відповідної держави. Про це зазначав ще К. Победоносцев, який стверджував, що для забезпечення дієвості закону необхідно, щоб він відповідав дійсним потребам народності, саме в тій сфері, до якої відноситься, щоб він повністю відповідав економічним умовам та інтересам

народу¹³. Національні інтереси – це природна сукупність інтересів усіх членів суспільства, де держава є засобом їх досягнення і впровадження. Вони є узагальненим відображенням поточних потреб, природної сукупності та спрямовані на досягнення єдності та територіальної цілісності держави, створення сприятливих умов для розвитку економічних, політичних і духовних сфер життєдіяльності суспільства¹⁴. Тому саме такі фактори, що є умовами активізації та здійснення правотворчості, походять із соціальної дійсності, що існує в межах окремого суспільства та держави, є виявом необхідності правового регулювання національних потреб та інтересів соціальних груп і, таким чином, створення належних умов для стабільності та гармонійного розвитку всіх без винятку сфер суспільства та громадян, що в ньому проживають.

До таких факторів, окрім зазначеного вагомому розвитку існуючих суспільних відносин, належить глобалізаційний процес, який досягнув та проник в усі сфери життєдіяльності держав. В юридичній літературі під глобалізацією розуміють макромасштабний, багатоплановий та внутрішньо суперечливий процес накопичення спільного в світових системах: економічній, політичній, соціальній, правовій¹⁵. Аналізуючи зазначене визначення, можна стверджувати, що це процес, який сприяє формуванню нового світового порядку, для якого характерним є певний ступінь загальності, однотипності та поширення на всі держави. Процес глобалізації, який значною мірою продовжує активізуватись у всіх проявах, охоплюючи всі сфери суспільства, значною мірою активізує співпрацю держав, що є позитивним моментом, адже це спонукає до інтенсивності міжнародної правотворчості, що забезпечує підвищення економічного, соціального, культурного рівня розвитку держав, формування норм міжнародного права.

Відповідні зміни значно впливають на процес формування норм права, оскільки держави, реагуючи на міжнародний розвиток та намагаючись відповідати новим вимогам, що висувуються міжнародною спільнотою, формують норми національного права, які повинні відповідати міжнародним нормам та стандартам. Слушною є думка О. Юшика, який стверджує, що нові вимоги технологічного, організаційно-управлінського та юридичного характеру зумовлюють необхідність відповідних змін у національно-державному устрої та правовому регулюванні діяльності різних людських спільнот. Зазначена необхідність так чи інакше відбивається на процесах формування національних правових систем, у тому числі правової системи України¹⁶. Однак цей процес має не лише позитивні, а й певні негативні аспекти, оскільки значний процес зближення та взаємодії може викликати можливість втрати державою своєї національної, правової своєрідності та самостійності. Разом з тим участь у світовому юридичному просторі приводить не лише до формування благ і цінностей світової цивілізації, на думку О. Тверякової, а і до відкритого нав'язування культурно чужих ідей, моделей, уявлень¹⁷. Такі дії можуть призвести до втрати значення процесу творення норм національного права, що є неприпустимим, адже кожен народ живе за власними уподобаннями, звичаями, традиціями, які в свою чергу формують національні особливості кожного народу з наявними лише їм ознаками менталітету. Окрім того, глобалізація – це система відкритого культурного обміну, запозичення зразків поведінки і адаптації культурних стереотипів¹⁸. Тому в міжнародному співтоваристві формуються типові правила поведінки, модельні норми поведінки, що призводить до стандартизації та типовості життя і співіснування народностей та держав між собою.

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що фактори правотворчості є тими умовами, які забезпечують динаміку формування норм права; відображають рівень розвитку суспільства, об'єктивну соціальну дійсність, в результаті чого формуються норми права; відображають усі аспекти здійснення правотворчості, починаючи від виявлення потреб та визначення об'єкта правового регулювання, виявлення особливих властивостей суб'єкта правотворчості та завершуючи належним рівнем правового, організаційного та кадрового забезпечення здійснення правотворчої діяльності; є динамічною категорією, оскільки формуються в соціальній сфері та залежать від рівня розвитку суспільних відносин. Проте, однією із самих основних позитивних характеристик факторів правотворчості є, те що вони обумовлюють соціальну природу правотворчості, і таким чином формується належна система законодавства, що дійсно відповідає потребам функціонування суспільства та держави.

¹ Алексеев С. С. Теория государства и права: учебник [для юрид. вузов и фак.] / Алексеев С. С., Архипов С. И., Корельский В. М. – М.: Инфра М-Норма, 1997. – С. 378; Венгеров А. Б. Теория государства и права учебник [для юрид. вузов] / Венгеров А. Б. – М.: Новый Юрист, 1998. – С. 439; Дзейко Ж. О. Законодавча техніка в Україні: історико-теоретичне дослідження [Текст] / Ж. О. Дзейко; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. – 360 с.; Дідич Т. О. Правотворення та державотворення: особливості взаємодії в сучасних умовах розвитку України / Дідич Т. О. // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 13–14; Марченко М. Н. Проблемы теории государства и права: учеб. пособие [для студ. вузов, обуч. по спец. «Юриспруденция»] / Марченко М. Н. – М.: ТК Велби, 2006. – С. 566–570; Теория государства и права: курс лекций / М. И. Байтин, В. В. Борисов, Ф. А. Григорьев [и др.]; под. ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрист, 2000. – С. 325–334; Пиголкин А. С. Подготовка проектов нормативных актов / А. С. Пиголкин. – М.: Юридическая литература, 1968. – С. 32–40; Скакун О. Ф. Теория держави і права: підручник / О. Ф. Скакун. – Вид. 2-ге, допов. і переоб. – К.: Алерта: ЦУЛ. – 2011. – С. 325.

² Соколова А. А. Социальные аспекты правообразования / А. А. Соколова. – Минск: Европ. гуманитар. ун-т, 2003. – С. 61.

³ Нашиц А. Правотворчество: теория и законодательная техника / А. Нашиц; под. ред. Д. А. Керимова. – М.: Прогресс, 1974. – С. 77.

⁴ Лукьянова Е. Г. Некоторые проблемы правотворчества в современной России / Е. Г. Лукьянова // Правоведение. – 2007. – № 6. – С. 122.

- ⁵ Соколова А. А. Социальные аспекты правообразования / А. А. Соколова. – Минск : Европ. гуманитар. ун-т, 2003. – С. 61.
- ⁶ Червяков Н. Н. Проблемы совершенствования ведомственного нормотворчества (на материалах МВД РФ) : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Червяков Николай Николаевич. – М. : Моск. акад. МВД России, 2000. – С. 12.
- ⁷ Законотворчество в Российской Федерации : науч.-практ. и учеб. пособие / Под. ред. А. С. Пиголкина. – М. : Формула права, 2000. – С. 26–57.
- ⁸ Там само. – С. 82.
- ⁹ Дробязко С. Г. Правообразование, правотворчество, правоустановление, их субъекты и принципы / С. Г. Дробязко // Право и демократия : сб. науч. тр. – Минск, 2003. – Вып. 14. – С. 15–34.
- ¹⁰ Иванец Г. И. Глобализация, государство и право / Г. И. Иванец, В. И. Червонюк // Государство и право. – 2003. – № 8. – С. 87.
- ¹¹ Воздействие глобализации на правовую систему России / С. В. Поленина, О. А. Гаврилов, А. П. Колдаева [и др.] // Государство и право. – 2004. – № 3. – С. 11.
- ¹² Черниченко С. В. Теория международного права: в 2 т. Т. 1. Международное право: современные теоретические проблемы / С. В. Черниченко. – М. : НИМП, 1999. – С. 17.
- ¹³ Теория государства и права : хрестоматия: в 2 т. Т. 2 / Авт.-сост. В. В. Лазарев, С. В. Липень. – М. : Юрист, 2001. – С. 229.
- ¹⁴ Нація і держава: теоретико-методологічний та концептуальний аналіз: у 2 кн. Кн. 2 / За ред. Ю. Римаренка. – К. ; Донецьк, 1998. – С. 411, 452.
- ¹⁵ Воздействие глобализации на правовую систему России / С. В. Поленина, О. А. Гаврилов, А. П. Колдаева [и др.] // Государство и право. – 2004. – № 3. – С. 5.
- ¹⁶ Ющик О. І. Національний законодавчий процес в умовах глобалізації / О. І. Ющик // Національна держава і право в умовах глобалізації : зб. наук. ст. – К. : Ін-т. держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. – С. 56–57.
- ¹⁷ Тверякова Е. А. Юридическая экспансия: теоретико-историческое исследование : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история правовых учений» / Е. А. Тверякова. – Нижний Новгород, 2002. – С. 8.
- ¹⁸ Римащевская Н. М. Глобализация и население / Н. М. Римащевская // Народонаселение. – 2001. – № 3. – С. 4–5.

Резюме

Чаплик О. І. Об'єктивні фактори національної правотворчості: теоретико-правовий аналіз.

Сучасний розвиток суспільних відносин, функціонування держави, міжнародного співробітництва не лише значно інтенсифікують здійснення правотворчості, а і сприяють зміні підходів щодо процесу формування норм права. Тому виникає нагальна потреба в з'ясуванні факторів правотворчості, що зумовлюють її соціальний характер. У статті проаналізовано наявні в науковій літературі основні погляди та підходи науковців щодо значення та класифікації факторів правотворчості. На основі такого дослідження автор виокремлює та характеризує фактори правотворчості, що визначають соціальний її зміст.

Ключові слова: правотворчість, фактори правотворчості, держава, норми права, суспільство.

Резюме

Чаплик О. И. Социальная обусловленность правотворчества как теоретико-правовая проблема.

Современное развитие общественных отношений, функционирование государства, международного сотрудничества не только значительно интенсифицируют осуществления правотворчества, а и способствует изменению подходов к процессу формирования норм права. Поэтому возникает насущная необходимость в исследовании факторов правотворчества, которые обуславливают ее социальный характер. В статье проанализированы существующие в научной литературе основные взгляды и подходы ученых относительно значения и классификации факторов правотворчества. На основе такого исследования автор выделяет и характеризует факторы правотворчества, которые определяют ее социальное содержание.

Ключевые слова: правотворчество, факторы правотворчества, государство, нормы права, общество.

Summary

Chapliuk O. Social conditioning lawmaking process as theoretical – legal problem.

The modern development of public relations, the functioning of the state, international cooperation not only significantly intensify the exercise of law-making process, but also contribute to changing approaches to the formation process of the law. Therefore there is an urgent need to clarify the law-making factors that contribute to its social nature. The article analyzes the existing scientific literature and basic views on the importance of scientific approaches and classification factors lawmaking process. Based on this research the author distinguishes and characterizes the objective factors of lawmaking process, defining its social content.

Key words: law-making, factors of lawmaking process, state, rule of law, society.

Отримано 15.11.2013